

Márton László

Ez csak egy hétköznapi látogatás

Az asszony, akinek nevét rövidesen hallani fogjuk, kilépett a vasútállomás előtti térre és körülnézett, mint aki nem tudja, merre menjen. Pedig csak autóbust vagy taxit keresett, de aztán gyalog indult el azon a széles utcán, melyet a hatvanas évek első felében, amikor gimnazista lányként egy osztálykirándulás alkalmával utoljára itt járt, még úgy hívtak – mint a hasonló széles utcákat szerte az országban szinte mindenütt –, hogy Vörös Hadsereg útja. Ma már másképp hívják. Olyan nevet visel, hogy azt a fővárosból érkezett idegen, mihelyt elolvassa, rögtön el is felejtí. Talán egy helybeli hivatalnok volt a névadó, aki a két világháború között, vagy a tizenkilencedik század végén sokat tett a kisváros felvirágoztatásáért, de az is lehet, hogy másvalaki volt.

Ez most teljesen mindegy.

Körülbelül negyedóránk van addig, míg az asszony a széles utca végén jobbra fordulva eljut a Kertváros nevű településrészhez, ahol az egykori gyümölcsöskeretek helyén jelenleg négyemeletes paneltömbök állnak viszonylag jól karbantartva, kulturáltan parkosítottnak mondható környezetben. Ez a negyedóra bőven elég lesz arra, hogy szemügyre vegyük, nem a városrészt, hanem a szereplőt, aki határozott léptekkel közeledik felé. Annyit máris megállapítottunk, hogy abban az életkorban van, amikor a szerencsés adottságokkal rendelkező és magukat el nem hanyagoló nők nagy elhiteőerővel tagadhatnának le tíz, vagy akár tizenkét évet is az életkorukból. Bár azt is rögtön észrevesszük, hogy a február végi napsütés, az éles, túlságosan is éles fény a legkevésbé sem erősíti ezt a kedvező benyomást.

De most ez teljesen mindegy.

A másik lényeges dolog, amit nem hagyhatunk észrevétlenül, hogy nincs nála csomag, csak egy kezításka, melyben az iratok, a pénztárca, a tükrös púderdoboz, az úti olvasmány és a kikapcsolva tartott mobiltelefon mellett van hely egy kis palack ásványvíznek és egy műanyag dobozba csomagolt szendvicsnek is, de több holminak már nemigen. Amiből egyrészt arra következtetünk, hogy az asszony nem fogja itt tölteni az éjszakát, hanem még a mai nap folyamán hazautazik, másrészt arra, hogy a vonat, melynek ez a kisváros a végállomása, étkezőkocsi nélkül közlekedik. Aki tehát úti elemőzsia nélkül vállalkozik erre a többórás vonatozásra, az bizony mire megérkezik, éhes lesz. A magunk részéről azt is el tudjuk képzelni, hogy némelykor a mozdonyvezetőnek is úgyszólván kiesik a gyomra az éhségtől, amikor befut a végállomásra, mely azokban az években lett

végállomás, amikor az asszony született, mert azokat a síneket, melyek továbbvezettek egy másik országba, akkoriban szedték fel.

Csakhogy hiába rettentően éhes, mármint a mozdonyvezető, mégsem a kantineba megy, mert máshol van sürgős dolga neki, úgyhogy odasiet, máshová. És ha ezt huzamosabb időn át rendszeresen csinálja, akkor előbb-utóbb jelentkeznek a gyomorpanaszok.

Csakhogy mi nem is erről akarunk beszélni, hanem arról, hogy az asszony időközben eljutott a Kertvárosba, és megtalálta azt a címet, amely fel volt írva neki.

Ott áll az egyik paneltömb előtt. Egy nevet keresgél. Megtalálja. Megnyomja a névhez tartozó gombot. Nem sokáig nyomja, mert a lakók nevei fölött olvasható a szokásos figyelmeztetés, mely szerint a csengőgombok csak jelzésre szolgálnak, nem kell, illetve „nem szabad” őket nyomva tartani; mindenesetre megszólal egy hang, és kérdi, hogy: ki az? Nem akarjuk azonban, hogy az asszony neve itt lent, a háztömb „D” kapuja előtt hangozzék el, ezért úgy intézzük, hogy ebben a szempillantásban kijöjjön a kapun egy fiatal házaspár babakocsival, és egy magától értetődő gesztussal beeresszék a jó megjelenésű középkorú nőt, aki ezt az apró segítséget el is fogadja.

Ezekbe a négyemeletes panelekbe annak idején nem terveztek liftet, mely hiányosságot később már nehéz lett volna pótolni, ezért szereplőnk gyalog megy föl a negyedikre, ahogy idáig is gyalog jutott el, de nem kell aggódnunk, bírja a lépcsómászást, még tíz év múlva is jól fogja bírni.

Odafönt még egyszer csenget, ezúttal egy jellegzetes hangú és hangulatú „bim-bam” csengőt szólaltatva meg, majd amikor kinyílik az ajtó, ennyit, és csak ennyit mond:

– Pócs Gáborné vagyok.

Ha az ő szemszögéből nézzük az általunk leírni kívánt apró eseményt, annyit még a lépcsőházi félhomályban is észlelhetünk, hogy a másik nő, aki az ajtót kinyitotta, hirtelen elsápad, és önkéntelenül is tesz egy olyan mozdulatot, mintha be akarná csapni az ajtót az idegen asszony előtt. Pedig éppen ellenkezőleg, még szélesebbre nyitja az ajtót, és így szól:

– Tessék bejönni! – És hozzáteszi: – Én vagyok az Ica.

Pócsné már bent jár az előszobában. Hátra sem fordul, úgy feleli:

– Tudom, fiam, tudom. Ismerem a fényképét. Megtaláltam.

Azt már nem mondja, hogy a fényképen, mely egy napsütötte erdei tisztáson készülhetett, Ica jóval fiatalabbnak látszik, mint most a valóságban, de hiszen az is milyen régen volt már! Ica most lehet negyvenöt éves, úgyhogy akkoriban... És vajon akkoriban is ilyen félretaposott, ócska papucsos volt neki? Ildomtalanság volna részletekbe menően leírnunk a kertvárosi lakótelepi lakást, ahová Pócsnéval együtt magunk is hivatlanul és váratlanul toppantunk be. Jelzésszerűen említjük csupán, hogy olyan bútorokat, használati tárgyakat és dísz tárgyakat látunk, melyek nem képesek fokozatosan megöregedni, hanem egyik pillanatról a másikra elavulnak, és ezen a másik pillanaton mindnyájan túl vannak, mindegyik tárgy a maga módján. A szobabelsőről eszünkbe juthatna az a sajtóban olvasható kifejezés, hogy „az életszínvonal növekedésének megtorpanása”, ám ez elterelné figyelmünket a kibontakozó jelenetről.

Másfelől nem szeretnénk átadni a szót Icának sem, aki hosszasan szabadkozik részint a rendetlenség miatt, részint mert „nincs itthon semmi”, és felajánlja, hogy leszalad a cukrászdába egy kis aprósüteményért, nincs messze. Pócsné azonban nem kér aprósüteményt, sem édeset, sem sósat, hiszen ez csak egy hétköznapi látogatás.

Kávét sem iszik.

Viszont a kelleténél barátságtalanabbnak sem akar mutatkozni, ezért egy pohár vizet végül is elfogad. Ica térül-fordul, már hozza is a vizet barna műanyag tálcán, mely tölgyfa deszka erezetét imitálja. Valamivel magasabbnak látszik, mint az előbb, mert miközben kiment a konyhába, magas sarkú cipőt vett fel. Kérdezi Pócsnét, hogy ...tulajdonképpen hogy szólíthatja. Vagyis, hogy... mi a keresztnéve.

Feleli Pócsné:

– Ez most teljesen mindegy.

Látva a másik nő arcán elhatalmasodó rémületet, már-már barátságosan teszi hozzá:

– Gondolkozzék, fiam. Gondolkozzék!

Ne hagyjuk említetlenül, hogy most már egy kissé ő is meg van bántódva. Eszerint az ő keresztnéve hosszú éveken át egyszer sem hangzott el ebben a lakásban. Hát akkor miről beszélgettek ezek? Lehet, hogy nem is volt szokásuk beszélgetni?

Ugyanakkor azt is látja, hogy Ica a magas sarkú cipőjében nem tud gondolkozni, ezért – mintegy megkönyörülve rajta – rátér a lényegre, ha ugyan beszélhetünk lényegről egy olyan hétköznapi látogatás kapcsán, amelyenről írunk.

– Azt akarom elmondani magának, hogy meghalt a Gábor.

És figyelni a közlemény hatását. Vajon Ica sírva fakad-e? Vajon temeti-e, már-mint az arcát a kezébe? Vajon szájára veszi-e Isten nevét? Tépi-e a haját, veri-e a mellét, mint a régi görög nők, ha elvesztették valakijüket? Megszagatja-e a ruháját, mint a zsidóknál szokás gyász esetkor?

Bár ami azt illeti, egy ilyen vacak ruhát még csak megszagatni sem érdemes.

De hátha nem is szerette a férfit. Mert azért ennyire nem kellene nyugodtnak maradnia! Ha viszont nem szerette, akkor miért maradtak együtt ilyen sokáig? Hány évig is? Mikor kezdődött ez a kapcsolat? Pócsné ezt nem tudta, nem is volt rá kíváncsi. Hat évvel ezelőtt jött rá, hogy a férjének valahol vidéken van egy barátnője, egyszersmind arra is rájött, hogy ez egy évek óta megszilárdult, régi helyzet. Ennyi tudás neki – meggyőződése szerint – bőven elég volt.

Fél percnyi hallgatás után sorolni kezdi a lényeghez tartozó bővítményeket.

– Holnap lesz három hete, hogy történt. Elhívtam volna magát a temetésre, de csak mostanra sikerült megszereznem a címét magának. Meg aztán volt nekem intéznivalóm, szaladgálnivalóm enélkül is épp elég.

– Hol van eltemetve? – kérdezi Ica.

Pócsné úgy figyelni a másik nőt, mint ragadozó a zsákmányt. Mégsem csap le rá, hanem szinte szórakozottan, hanyag önkéntelenséggel ejti a választ:

– Az most teljesen mindegy.

Látja azonban, hogy a nő csendes viselkedése egy kissé megtévesztő. Szó sincs róla, hogy nyugodtan vagy szenvtelenül fogadta a bejelentést. Inkább úgy fest, mint aki össze van törve, meg van semmisülve. Mintha fél perc leforgása alatt kicserélték volna az arcát.

– Én úgy tudom – folytatta Pócsné –, hogy a férjem havonta egyszer, a hónap utolsó szerdáján jött ide magához. Igaz?

A másik nő bólintott. Vagy ha nem bólintott, akkor csak hallgatott.

– No hát, jövő szerdán már nem fog jönni. Különben sem csinálhatta volna sokáig, mert rövidesen nyugdíjba küldték volna, ha meg nem hal, és a nyugdíjas mozdonyvezető olyan, mint a megnyesett szárnyú madár. Ezt nem én mondom, ezt ő mondta. Ilyen hülyeségeket mondott nekem. Mintha nem tudta volna, hogy keresztüllátok rajta.

Most veszi csak észre, hogy a szobának majdnem a felét elfoglalja a széles ágy, és hogy az ágy, ellentétben a többi bútordarabbal, újnak és jó minőségűnek látszik. Feláll a karosszékéből, odalép, megtapogatja a rugózást. No hát ezen sem fognak többé rugózni, ő meg ez itt!

De az is lehet, hogy nincs teljesen összetörve, megsemmisülve pedig végképp nincs. Lehet, hogy jóval erősebb egyéniség, vagy legalábbis fegyelmezettebb, mint azt ő, Pócsné feltételezte volna. Bizonyára sírva fakad, zokogni fog, de csak majd később. Majd ha ő elmegy innét. Most megszólal:

– Mit akar tőlem? – kérdi Pócsnétól.

– Én? Akarni? Magától? – kérdez vissza Pócsné. – Semmit, fiam, az égvilágon semmit. Én csak azért jöttem, hogy elmondjam a lényegét. Nehogy már azt gondolja maga, hogy a Gábor megfélemedezett magáról. Ő nem az a megfélemedzős fajta volt.

Erre nemigen van mit mondani. Az Ica nevű nő már csak azt kérdezné, ha volna ereje kinyitni a száját, hogy tulajdonképp mi történt és hogyan történt. Pócsné azonban úgy beszél, mint aki megértette a kimondatlan kérdést, csak éppen nem akarja a választ a maga csupasz nyersségében kimondani. Hiszen amiről most beszélünk, az már nem a lényeg, hanem csak annak egyik lehetséges bővítménye.

Amíg mindezt végiggondoljuk, Ica mégiscsak megszólal. Azt kérdezi:

– Sokat szenvedett?

Pócsné úgy beszél, mint aki hallotta is a kérdést, meg el is eresztette a füle mellett.

– Gyomorpanaszai voltak neki. Már évek óta. Ha jól számolom, nagyjából azóta, hogy magával megismerkedett. Ne mondjon semmit, fiam, nem magát hibáztatom. Aztán aranyere is lett neki. Ezt maga nem tudta?

Na persze, ilyen dolgokkal csak engem boldogított.

De maga hogyan nem vette észre? Vannak dolgok ilyenkor, amiket nem lehet nem észre venni. Hát milyen szerető volt maga?

Na mindegy.

A lényeg az, hogy állandó félelemben élt. A legszívesebben azt mondanám, hogy folyamatosan be volt szarva, de hát éppen a szarás volt az, ami a leginkább nehezére esett.

Maga ezt tényleg nem vette észre? Tudniillik valahol azt olvasta, vagy valaki mondta neki, hogy az ilyesből könnyen alakulhat ki nyombélfekély, ami aztán rövid idő alatt elrákosodik. Mondtam neki, hogy menjen orvoshoz, de ő az orvosoktól is félt. Tőlük még sokkal inkább félt, mint az elhanyagolt betegségtől. Merthogy ő egy gyáva és gyenge ember volt, ha maga nem vette volna észre.

De most ez mindegy.

Végtére is nem az emésztőrendszerébe halt bele, hanem a szívébe. Este volt, odaült a tévé elé, hogy ő megnézi a híradót. Mondtam, hogy nézze, felőlem nézheti. Úgyis az lesz a vége, hogy már megint elalszik a tévé előtt. Az volt a szokása, hogy nézte a tévét, és közben elaludt. Hogy maga nem ilyennek ismerte? Itt nem volt szokása tévénézés közben elaludni? Hát igen, az emberek nem egyformák. De most ez teljesen mindegy. Kimentem a konyhába, kiraktam a tányérokat a mosogatógépből, aztán egy diétás szakácskönyvet nézegettem, hogy milyen kímélő ételt főzzek neki, aztán visszamentem a szobába, és ő addigra tényleg elaludt, és hiába volt az ébresztgetés, nem ébredt fel.

Aztán jöttek a mentők, de azt mondták, hogy nekik itt már semmi szerepük, semmi tennivalójuk. Aztán...

Ennyi.

Beszéd közben Pócsné arra lesz figyelmes, hogy a másik nőnek fokozatosan, de nagyon is észrevehetően visszaváltozik, visszacserélődik az arca. Most már ismét azokat az arcvonásokat viseli, melyeket Pócsné a hétköznapi látogatás első perceiben látott. A tőle telhető legnagyobb jóindulattal kérdezi:

– És mondja csak, mi a maga foglalkozása?

– Óvónő vagyok – feleli Ica, akár egy kihallgatáson, majd Pócsné fürkésző tekintetét látva, földre süti szemét, és beismeri: – Vagyishogy mostanában eljárak takarítani.

Szóval takarítónő! Ez nem hangzik el, ezt egy szóval sem állítja Pócsné, de azért Ica fontosnak tartja hozzátenni, hogy ő ezt nem szégyelli. Szégyelljek magukat azok, akik bezárták az óvodát!

A jogos felháborodástól egy kicsit meg is jön a bátorsága.

– A Gábor meg azt mondta nekem, hogy építész tetszik lenni, vagy várostervező, vagy ilyesmi. Meg hogy kitüntetések is tetszett kapni.

Erre Pócsné mit válaszoljon? Hogy tetszett a fenének?

A díjakról volt szó, a keresztnévről nem volt szó?

Ráadásul ez az Ica nem is olyan ostoba, mint amilyennek látszik. Mert például most, hogy egy kicsit felbátorodott, ez jut az eszébe:

– Azt az egyet tessék megmondani nekem, hogy: két ennyire különböző ember, mint maga meg ő, hogyan tudott ilyen sokáig együtt maradni?

Pócsnének ott lebeg a nyelve hegyén a kézenfekvő válasz:

– Ez most teljesen mindegy!

De valamiért ezt mégsem tudja, vagy inkább nem akarja mondani. Másfelől viszont mit válaszoljon ennek a nőnek, akit most lát először, és valószínűleg utoljára?

Mondja azt, hogy két ember, akik tizenhat évesen szerelmesek lesznek egymásba, harminc vagy negyven év múlva már nem ugyanaz a két ember? Hogy

az évek folyamán az egyik ember kinövi a másikat, mégis annyira megszokta, hogy ragaszkodik hozzá? Hogy ez a megszokás, ez a beletörődés a hétköznapi nyomorúságába maga a szeretet, mely a régi olasz költő szerint a napot és a csillagokat mozgatja?

De hát Pócsnétól távol álltak ezek a fennkölt gondolatok. Meg aztán azt is meg lehet ám szokni, hogy ami bennünket izgalomba hoz, az a velünk élő másik embert hidegen hagyja. Hogy azoktól az ételektől, melyeket mi a legnagyobb élvezettel fogyasztunk, a másiknak felfordul a gyomra. Hogy az a politikai erő, mely a velünk élő másik ember szerint hazánkat a válságból kivezetni van hivatva, a mi szemünkben legalább annyira kártékony, mint amennyire undorító és gyűlöletes.

Ez is megszokás, és – bármily furcsa – ez is összetartó erő, bizony ám!

Harminc év alatt, negyven év alatt a másik embert kinőttük és kihíztuk és elkoptattuk és elrongyoltuk, mégis megszokásból hordjuk tovább, mint egy rossz pulóvert, vagy egy rossz nadrágot, vagy egy rossz cipőt. Mert nincs már elég fantáziánk ahhoz, hogy elképzeljük magunkat egy kevésbé elhasználódott, vagy legalább másmilyen formában lepusztult személyiség mellett!

Ezért inkább azzal vigasztaljuk magunkat, hogy a másik emberben ott a mi harminc vagy negyven évünk, hogy az ő élete magában foglalja a mi életünket is.

Aztán a televízió előtt ülve egyszerre csak szívrohamot kap. Fogja magát, és jól meghal nekünk.

De most ezt teljesen mindegy.

Bizony mindegy, mert nemcsak a másik ember van elhasználódva, hanem kinőttük és kihíztuk saját magunkat is! Mégis hordjuk tovább a szétronnyalódott személyiséget, mert nincs másik, mert megszoktuk, mert szeretjük, mert a miénk.

Mindezt Pócsné már a lépcsőn lefelé menet gondolta. Vagy inkább gondolta volna, ha képes lett volna rá, de most mondjuk el az olvasónak, hogy ő is, mint Ica, magas sarkú cipőt viselt, és ebben a cipőben tulajdonképpen ő sem tudott gondolkodni.

A lépcsőn pedig azért megy lefelé, mert arra a fogas kérdésre, melyet Ica az előző lapokon tett föl neki, okosan és megalkuvóan azt felelte, hogy sajnos mennie kell, mert rövidesen indul a vonat. Ami különben igaz is volt.

Ica fölsegítette Pócsnéra a kabátot, és ajánlkozott, hogy lekíséri a kapuhoz. Így tehát nem is egy, hanem két pár női cipő kopogása visszhangzik a lépcsőházban. Szólni nem szólnak egymáshoz. Hiszen a lényeket és annak bővítményeit egyfelől már elmondták, másfelől meg tudomásul vették.

Lent a kapuban Ica megköszöni a látogatást, és látszik rajta, hogy szeretne mondani még valamit. Azt szeretné mondani, hogy... hát, hogy... tulajdonképpen találkozhatnának máskor is. Nem arról van szó, hogy havonta, de évente egyszer vagy kétszer, azt azért lehetne.

Összeülnének, és beszélgetnének a Gáborról.

Most már, hogy nincs a Gábor, most már lehet róla beszélni. Nem kellene Pócsnénak mindig idevonatoznia, mert az fárasztó, és ő, Ica, szívesen elutazik a fővárosba. Beülnek egy presszóba a pályaudvar közelében, és ott a Gáborról

beszélgetnek egy óra hosszat, másfél óra hosszat, míg el nem indul a vonat visszafelé. Pócsnének nem kell aggódnia, ő nem lesz a terhére, hazautazik még aznap, a délutáni vonattal.

Persze, ha Pócsné egyszer olyan kedves lesz, hogy meghívja őt magához, hogy beengedi őt a lakásba, ahol Gábor leélte az élete legnagyobb részét...

Elhallgat. Pócsné olyan arcot vág, mint aki nyomdafestéket nem tűrő gorombaság kimondására készül. Igaz, hogy úriasszony, de tud ő goromba is lenni. Egy peremvidéki takarítónővel kitárgyalni a csélcsap mozdonyvezetőt, igazán csak ez hiányzik neki, meg egy hanyatt esés a holnapi versenytárgyaláson.

Végül nem szól egy szót sem. Egy kicsit elhúzza a száját, egy kicsit megrázza a fejét. Elindul a széles utca felé, mely annak idején, az ő fiatalkorában a Vörös Hadseregről volt elnevezve. Odáig Ica már nem kíséri el, ott már csak az ő léptei kopognak.

Menet közben eszébe jut, hogy ennek a településnek igen szép a belvárosa. Kicsi, de szép. Majdnem teljesen érintetlenül hagyták. Látott róla fényképeket, de még mintha valami saját emlékkép is földerengett volna arról a négy évtizeddel ezelőtti osztálykirándulásról. Akkor persze a legkevésbé sem a városképre figyelt. Minden figyelmét Gábor kötötte le, minden idegszálával rajta csüggött. Azon a kirándulásán csókolták meg egymást először.

Ezt az emléket ossza meg egy ilyen Icával?

De azért a belvárost szívesen megnézte volna. Órájára pillant és látja, hogy sajnós tényleg nincs rá idő. Világéletében szeretett volna műemlékvédelemmel foglalkozni, de aztán a dolgok másként alakultak. Magyarországon olyan kevés helyen maradt meg az eredeti városkép! Ez itt közel van a határhoz, nem fejlesztették, vagyis nem rombolták le.

Ebben a szempillantásban észrevette a széles utca túlsó oldalán a feliratot: Napsugár panzió. Odament, megnézte az árat. Megkérdezte, van-e üres szoba. Azt felelték: ebben az évszakban szinte csak üres szoba van. Kérdezték: szüksége van-e valamelyik szobára? Azt felelte: majd legközelebb.

Továbbment az állomás felé. Igen, legközelebb majd két vagy három napra jön. Itt fogja tölteni az éjszakát a Napsugárban. Akkor majd arra is jut idő, amit legutóbb, az osztálykirándulásán elmulasztott: hogy olyan kíváncsi szemmel nézze végig a belvárost, mint akinek csakugyan semmi köze hozzá.